

שומרים על הנחל בשבילך

נחל סעדיה - רקע

עין סַעְדִּיָה سَعَادَة שפרושו מערבית "מעין האושר", נובע למרגלות הכרמל סמוך לצומת הצ'ק פוסט בחיפה ושפיעתו היא הגדולה שבמעיינות אגן הקישון. נופיו תוארו כבר באמצע המאה ה-19 ע"י אחותו של סגן הקונסול הבריטי שהתגוררה בחיפה (Rogers, 1862). בתקופת המנדט הותקנה משאבה בקצה נקבת האיחוז, ונשאבו מים לשתייה בכמות של כ-80 מ"ק/שעה. בית המשאבות שיין כיום לתאגיד מי הכרמל, ומזה שנים רבות לא מתבצעת שאיבת מים מהמעין עקב המלחת המים ופסילתם לשימוש.

מהנביעה זורמים המים בצינור לנחל לסעדיה מתחת לדרך ישראל בר-יהודה וגשר מהתקופה העות'מאנית. תוואי הנחל ממשיך לאורך ציר בר גיורא, פונה צפונה לקראת המעבר מתחת לכביש 22 ומשם בתוואי מוסדר כתעלה מלבנית מבוטנת דרך שטח עירוני-תעשייתי אל תוך שטחי נמל חיפה. הנחל נשפך למורד הקישון בגדה שממול לפתח נמל הדיג. הנחל עבר לאורך השנים שינויים הנדסיים נרחבים והסטות שהאחרונה שבהם בשל פרויקט מנהרות הכרמל. זאת ועוד, במרץ 2010 הנחל התייבש עקב הפסקה של השפיעה מהמעין, דבר שגרם לפגיעה קשה במערכת האקולוגית. כשנתיים מאוחר יותר, בחורף 2012 שהיה גשום מהממוצע, חזר המעין לנבוע ולא יבש שוב. בהמשך התבצע ב-300 מ' העליונים של הנחל שיקום נופי ע"י זכיינית פרויקט מנהרות הכרמל.

בסקר אקולוגי נרחב שביצעה רשות הנחל בשנים 2012-2013 במקטע העליון בלבד של נחל סעדיה עושר מיני חסרי החוליות היה נמוך וכלל 3 טקסונים בלבד ובשפיעות נמוכה. (תולעת שטוחה, חיפושית חובבת מים והחילזון בוענית חדה), ובנוסף נצפו באותו סקר גם פרטים בוגרים של צפרדע נחלים.

באפיק הסעדיה נראו מספר צמחי-מים צפים וטבולים ביניהם נהרונית צפה ונימפאה תכולה. האחרון הוא מין אדום הנמצא בארץ בסכנת הכחדה חמורה. במקביל נראו בנחל גם ריכוזים קטנים של שני מינים של צמחי מים פולשים - אלף עלה מימי ויקינתון המים (איכהורניה עבת-רגל) אשר הורחקו מהנחל.

קינון אנפות ומגלנים נצפה באזור מפגש הקישון עם נחל סעדיה. פרפור עקוד, המקנן בקירות עפר, נצפה במספרים קטנים בשלושה מקטעים, והוא ככל הנראה מקנן בהם.